

Geloven en redeneren

Samenvatting

Historisch overzicht

- Pantheïsme en polytheïsme
- De spiltijd
- Het oosten
 - Boeddhisme
 - Confucianisme
 - Taoïsme
- Het westen
 - Jodendom, christendom, islam
 - Filosofie

Ontwikkelingen in Europa

- Grieken
 - Romeinse tijd / opkomst christendom
 - Middeleeuwen
 - Renaissance
 - Verlichting
 - Secularisatie
 - Heden
-

Wat is religie?

- Religie = zingeving + god(en) + kerk?
- Is filosofie geen religie en boeddhisme wel?
- Aspecten van religie:
 - Overtuiging
 - Waarde en beleving
 - Praktijk

Wat is de rede?

- Ontologie: leer van het zijnde
- Transcendentiaal: wat maakt kennis mogelijk?
- Logisch: hoe moet je redeneren?

Rede en religie

- Thomas van Aquino: rede is hulpmiddel ter verdediging religieuze openbaring
- Farabi: rede superieur aan openbaring
 - Religie voor het volk
 - Rede voor de elite
- Averroes: dubbele waarheid
 - Rede en religie kunnen onderling strijdig zijn

Betekenis van religieuze uitspraken

Verificatieprobleem: hoe te verifiëren of God bestaat of niet bestaat?

- Logisch empirisme (Wiener Kreis)
 - Empirische en analytische uitspraken
 - Uitspraken verifieerbaar
 - Later empirisme
 - Uitspraken door stelsel bepaald
-

Kennis en geloof

- Kennis is descriptief
 - Heeft betrekking op feiten
 - Is te rechtvaardigen
- Geloof is normatief
 - Heeft betrekking op voorschriften
 - Is subjectief
 - Geldt niet alleen voor religieus geloof

Religieuze waarden

- Morele waarden
 - Niet exclusief voor religies
 - Taboes en spijswetten
 - Hygiënische voorschriften?
 - Instrumenteel te duiden of inherent waardevol?
 - Voor een ordelijk, overzichtelijk of waardevol leven
-

Hoofdstuk 3.3

Religie, ervaring, zingeving

Religie als zingeving

- Religieuze uitspraken gaan over gevoelens
 - Berusten op subjectieve ervaringen
 - Gaan over existentiële vragen
 - Rudolf Otto: religieuze ervaring overweldigend en angstaanjagend
 - Irrationeel: niet herleidbaar of verklaarbaar in wetenschappelijke termen
 - Confucianisme:
-

Confucianisme

- Doel: karaktervorming & maatschappelijke ordening
- Geen aandacht voor metafysica
- Middelen: rituelen & onderwijs
- Atheïstische morele doctrine
- Maar ook: volksreligie

Existentialisme, fenomenologie, hermeneutiek

- Existentialisme: filosofie van het 'leven leiden'
 - Hoofdthema's: vrijheid en verantwoordelijkheid
- Fenomenologie stelt de **verschijnselen** centraal
 - Hoofdthema: de onbemiddelde ervaring
- Hermeneutiek: de kunst van het interpreteren
 - Hoofdthema: 'Verstehen'

Fenomenologie

- Fenomenen i.p.v. objecten (niet objectief)
- Beschrijft beleving
 - Goed / slecht
 - Mooi / lelijk
- Natuurwetenschappen leveren geen richtlijnen voor het leven

Verstehen en ervaren

- Kennis: gebaseerd op feiten (observaties)
- Ervaring: beleving in het licht van waarden
- Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty
- Heidegger: Zuhandenheit vs. Vorhandenheit

Hans-Georg Gadamer (1900 - 2002)

Hans-Georg Gadamer

- Hermeneutische houding: openstellen
 - Laten gebeuren wat moet gebeuren
 - Alternatief voor sciëntisme
 - Alle kennis is terug te voeren tot wetenschappelijke (object)kennis
 - Ervaringskennis mogelijkheidsvoorwaarde voor wetenschappelijke kennis
-

Martin Heidegger (1889 – 1976)

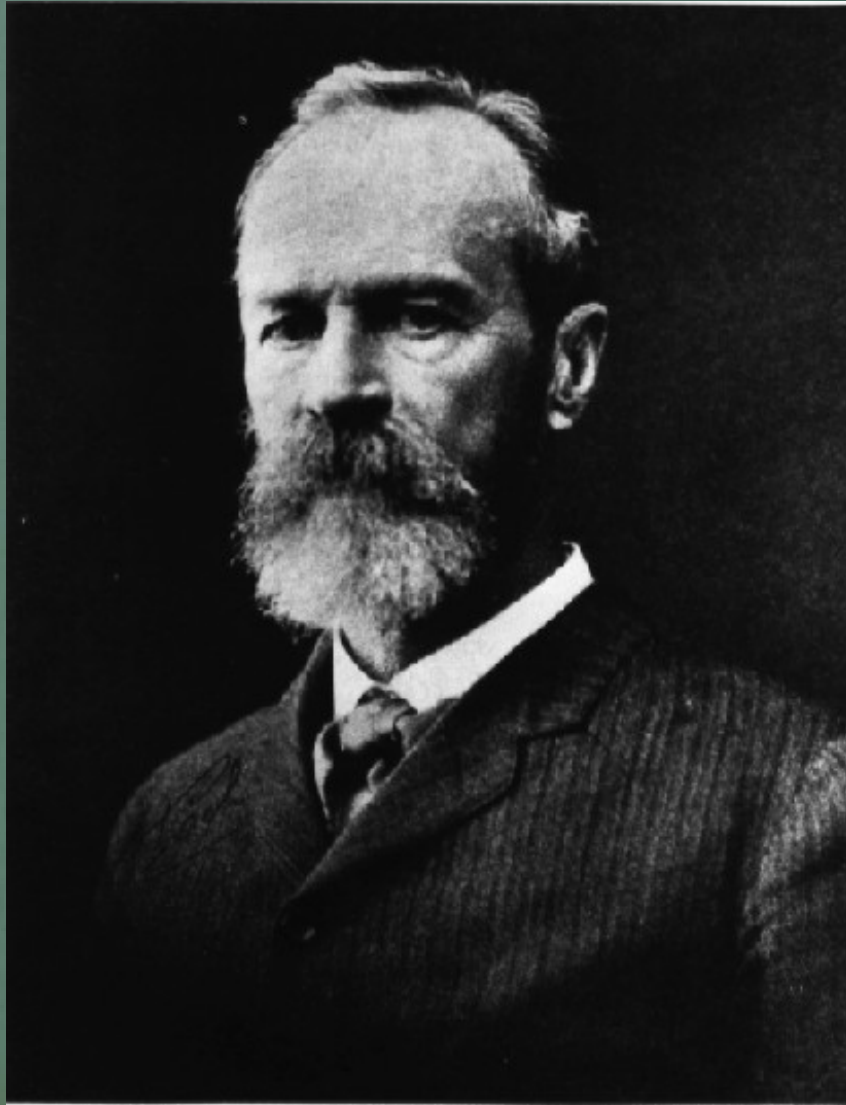
Martin Heidegger

- Romantische visie (Romantiek 19e eeuw)
 - Wetenschap en techniek: instrumenteel denken
 - Zijnsvergetenheid: aandacht voor het zijn i.p.v. de zijnden
 - Gelatenheid: inzicht verwerven door openstaan
-

De ervaring

- Primair en onbemiddeld
 - Maar voor een deel toch aangeleerd
 - Wat is de verhouding tussen wetenschappelijke kennis en ervaringskennis?
 - Is wetenschappelijke kennis enkel gebaseerd op ervaring?
 - Kan wetenschap de ervaring beschrijven?
-

William James (1842 - 1910)

William James

- Ervaring gaat vooraf aan overdenking
- Waarde van religieuze ervaring niet wetenschappelijk te bepalen
- Religieuze ervaring persoonlijk en ontoegankelijk voor anderen
- Uitspraken hebben alleen betekenis voor zover ze ons handelen bepalen
 - metafysische uitspraken betekenisloos

Twijfels bij James

- Redelijke toetsing religie: dus rede primair?
- Zijn alle religieuze dilemma's redelijk oplosbaar?
- Is de scheiding metafysica / moraal wel te handhaven?
 - Verbod op vereren van afgoden

Onherleidbaarheid

- Charles Taylor: James' opvattingen zijn
 - Modern: nadruk op ervaringen en overtuigingen
 - Protestants: individualistische visie
 - Romantisch: ophemeling religieuze ervaring
 - Waar gaat het om: de ervaring, het ritueel of het instituut?
-

Taalgebruik

- Geen religieuze ervaring die niet in taal is uit te drukken
 - Taal is inherent publiek (intersubjectief)
 - Religieuze gemeenschap: gedeelde begrippen, tradities, normen en waarden
 - Gemeenschap impliceert machtsrelaties (Foucault)
-

Vragen

- Kan een religieus mens aan een niet-religieus persoon uitleggen wat de religieuze ervaring inhoudt?
- Hoe kun je worden ingewijd in zulke ervaringen?
- Hoe corresponderen die ervaringen met de inhoud van religieuze geschriften?
- In hoeverre is de religieuze ervaring toegankelijk voor wetenschappelijk onderzoek?

Vragen 2

- Kennen niet-religieuze mensen geen ervaringen die met de religieuze vergelijkbaar zijn?
 - Op welke manier wordt taal gebruikt in een religieuze context?
 - Suggestief
 - Verklarend
 - Bezwerend
 - ...
-